

A KATH. PAP

EGYHÁZI ÉS POLGÁRI TEKINTETBEN.

TILIER KÁROLYNAK

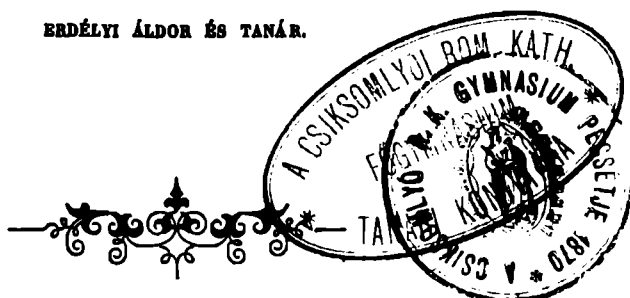
1865. JUL. 30. MAROS-UJVÁRTT TARTOTT ELSŐ-MISÉJE ALKALMÁVAL

FEJTEGETTE

TUSNÁDI

IMETS FÜLÖP JÁKÓ,

ERDÉLYI ÁLDOR ÉS TANÁR.

KOLOZSVARTT,

A RÓM. KATH. LYCEUMI NYOMDA BEŰJIVEL

1865.

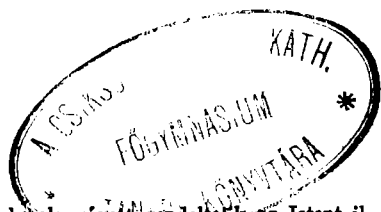
D. J. K.

„Hirdetem a te Nevedet atyámfiainak; a gyülekezet közepette dicsérlek Tégedet.“

Zsolt. XXI. 23.

„Neked áldás, dicsőség, bölcsesség, hála, tisztelet, erő és hatalom örökön örökké. **Ámen.**“

Ján. Titk. Jel. 7, 12.

„Minden pap az emberek közül vétetvén, az emberek végett rendeltek az Istent illető ügyekben, hogy a bűnökért ajándékokat és áldozatokat mutasson be; ki képes legyen szánakozni azokon, kik tudatlanok és tévelygenek, miután ő maga is gyarlósággal van körülvéve; azért szükséges, hogy valamint a népért, úgy az önmaga bűneiért is áldozzon.“

Sz. Pál a Zsidókhoz V, 1—3.

Tehát megint több egy reményteljes ifjuval, kit e szent s fényes ünnep hőseül üdvözlünk, a pályán, mely, ámbár mint az emberi szívélet igénye, az emberiséggel egykoru: ma is a legsajátságosabb, legszokatlanabb; megint egy húzamos idők nehéz viszonyai közt képzett és buzgó munkatárssal szaporodik azon fensőbb szolgálat munkásainak száma, kik századok során át kívánták meggyőzni az emberiséget arról, hogy „az Urnak szolgálni, annyi mint uralkodni;“ ¹⁾ megint egy elszánt ifju bajnok sorakozik a küzdőmunkákban, melyen oly folytonos a küzdelem, a harc s mégis oly eldöntetlen a harc kimenetele, oly ritka a teljes győzelem; megint egy ifju emberrel több azoknak sorában, kiket „kath. papoknak“ nevezünk, s kiknek többszörös feladatu magasztos pályájok iránt a XIX. században is általán oly tájékozatlan és félreismerő a világ!

Valóban kedves ifju paptársam és barátom! sajátos pályád és elhivatás a miénk. S ha meggondolom, hogy mi szintén gyarló halandók, mint mások, az egyházirend szentségében oly hatalom- és méltósággal ruháztatunk föl, mely a mennyi angyalainak vállain is félelmes volna, midőn a lelkiismeret állapotaik fölött mondunk érvényes ítéletet, midőn szavunkra kezeink közt megújul az Üdvözítőnek az emberiségért véghezvitt áldozata, midőn Mózes hatalmas szerepét vállalva el, közbenjárókként lépünk föl már nem az égő csipkebokorban, hanem az oltáron elrejtett igazságos Isten és a pusztában morgoló, a bűnös és háladat-

1) Az egyház egyik imájából.

lan emberiség közt; ha meggondolom másfelől, hogy mennyi ke-
serőséggel kínálkozik e pálya, hogy valamint Jézust, az újszö-
vetségi első papot ellenségei félreismerék, üldözik és megfeszí-
tették: úgy a mi ösvenyünket is mennyi gyanu, rágalom, irigy-
ség, előítélet, mellőzés, közöny és tényleges üldözés hintendi be
a fájdalom töviseivel; ha mindezt komolyan átgondolom, csodá-
latomat kell kifejeznem afölött, hogy találkozok ember, a ki kath.
papi pályára határozza el magát.

Azonban Isten, ki az emberekkel mindig emberileg bánt, ki
dadogó Mózeseket és Izaiásokat választott az ő világban szán-
dékainak eszközeiül, ki az enyészet karjába hullott emberiség
megváltását is isteni sz. Fia által mint egyszersmind valóságos
ember által eszközölé, ki igénytelen emberekre építette az üdvös-
ség idő- és enyészettel daczoló tárházát, az egyházat: sehol ke-
gyelmének és bölcseségének kitünőbb jeleit nem adta, mint az
új szövetségi papság intézménye által; sehol a kisszerűnek látszó
művekben az ő dicsősége fényesebben nem ragyog, mint abban,
hogy az égi titkok és kegyelmek sáfárai és kiszolgáltatói közön-
séges emberek; de a sz. Lélek vezérlete és védelme alatt! —
Azért az Úr, ki gondoskodott az üdvösség megalapításáról, ki a
lelki élet kietleneit a boldogság áldásos gyümölcseivel ülteté be,
mindenkor gondoskodott s fog ezután is gondoskodni arról, hogy
az Ő szőlője munkások nélkül ne maradjon; s legyenek mindig
és mindenütt, kik az igazságot éhezők és szomjuhozók számára
megtörjék az élet kenyerét, megnyissák a kegyelmek forrásait.
Azért e fontos elhivatást, „e tisztet senki sem is veszi
magára, hanem csak a ki Istentől hivatik, mint
Áron.“¹⁾

Lehet tehát minden pálya dicső, mely az emberiség szelle-
mi és anyagi művelődését czélozza és munkálja; de pálya, mely
oly magasztos feladattal birna, mint a papságé; pálya, mely az
embernek egész életét felöleli s elkiséri a tulsó élet révpartjáig;
pálya, melynek érvénye csak akkor szűnik meg, midőn az Úr
előtt letevők nehéz számadásunkat; pálya, mely az embert a lé-

1) Zaid. 5, 4.

lek vezetése mellett a társaság viszonyaiban is fölkeresse s az anyagi jóllét intézményeire is annyi figyelmet fordítson; pálya, melynek munkásai kevesebb joggal mondhatnák el, hogy maguknak is éltek; tehát pálya, mely embereit mások nemes érdekeinek hozza áldozatul, — nincs a kath. papsághoz hasonló!

Azt vélitek SS! sokat mondó állítás ez? Ha úgy: akkor engedjétek meg nekem, hogy a mai fenséges ünnepnek alkalmából, melyen ez ifju pályatársam először megy be a szentek szentjébe, hogy érettünk az élet kenyerét az Úrnak zseuge áldozatul bemutassa: én bemutathassam nektek **a kath. papot, 1-ór) mint ilyent, szorosan vett papi működéseiben, és 2-ór) mint társadalmi polgárt.** Az első pontból ki fog tűnni, hogy a kath. pap az emberiség legnagyobb jótévője, és a másodikból, hogy annak őszinte barátja és dísze.

K. H.! kiknek körében néhányszor oly megbecsülő figyelemben volt szerencsém részesülhetni, azt hiszem, bennem társadalmilag is az egész kath. papságot becsültétek meg; azért örömmel ragadom meg e fényes és igénytelenségemen felüli ünnepélyes alkalmat, hogy viszont-elismerésem zálogaul előttetek bizonyítsam, hogy a kath. papság iránt nem alap nélkül nyilvánult s nyilvánuland méltó megbecsülések. Ha ezt Isten kegyelméből kitüntethetém, úgy hiszem, hogy a nagy koreszmék iránti lelkesedés mellett is sokat mulasztó korunkban szükséges tant hirdettem, ifju barátomra nézve pedig tájékozásul és ösztönzőleg szólottam.

I.

Valamint a maros-újvári bányász mindennapi nehéz munkája közt mindenét kockáztatja a mivel bir, s az élet és halál közötti keskeny réven áll, midőn a rémesen meredező s minden perczen lezuhanással fenyegető sósziklák alatt izzadástól áztottan kénytelen dőngetni nehéz csákányával az anyaföld gyomrát: úgy a kath. papot is két szempont hatja át papi teendőinek teljesítése között: szent és alázatos megilletődés a teendők magasztossága¹, istenisége előtt, melyet a pap az oltár számolyánál a

Zsoltáros e szavaiban fejez ki: „Add Uram világosságodat és igazságodat; azok vezetnek engem a szent magaslatra és a te sátraidba;“ ¹⁾ aztán a kötelesség azon öntudata, melynélfogva neki ama nehéz feladatot hiven teljesítenie kell, mert folytonosan füleibe hangzanak a zsoltár szavai: „Te pap vagy örökké Melchisedek rendje szerint.“ ²⁾ Borzalmas és nehéz feladat! Ő az Úr elválasztottja, ³⁾ s ráalkalmazhatók leginkább az Üdvözítő szavai, hogy „a ki egyszer az ekeszarvára bocsátotta kezét és vissza-visszanéz, nem méltó Isten országára;“ ⁴⁾ azért midőn sz. Pál meghagyása szerint „tisztét teljesíti és az evangelista kötelességét végezi“ ⁵⁾, az ő szívhurjai rezgik legélénkebben vissza az apostoli intelmet, hogy „félelem és rettegés közt munkáljátok üdvösségteket.“ ⁶⁾

Igy áll a pap részen az élet minden perczében, hogy ingyenes eszköz legyen az Úr kezében az emberiség számára; mindennap ismételve és teljesítve a megváltás azon munkáját, melyben Jézus, a legnagyobb főpap eljár. Avagy nem a megváltás apostola-e ő, midőn az emberi természetet mintegy fölülmulva s az égiek mindenható hatalmát öltve föl, az embert látható őrangyal-ként a sirig kíséri, e számkivetésből az örök élet üdvhonába vezeti át? Lássuk ezt tüzetesebben és egyenkint.

Alig lesz észrevehetővé az ember; még alig valósult az Üdvözítő mondata: „Az anya felejtí a szülés fájdalmait, mert ember született a világra“ ⁷⁾ midőn a papnak füleibe cseng a hívás nagy igéje: „A ki újra nem születik vízből és sz. Lélekből, nem mehet be mennyek országába“ ⁸⁾; s ime a pap az, ki őt a bölcsőnél felölve, a keresztség szentsége által az ösbűn súlyától megmenti, az anyaszentegyház tagjai közé igtatja s följosítja mind azok lelki előnyeinek kivívására, kik Jézus keresztségének hűveivé lesznek. — Tán azt gondolja valaki: ez nem igen nehéz feladat s könnyen el is maradhatna? Igen, mert az áldások közepette és

1) XLII, 3. — 2) CIX, 4. — 3) Ján. 15, 16. — 4) Luk. 9, 62. — 5) II. Tim. 4, 5. — 6) Philipp. 2, 12. — 7) Ján. 16, 21. — 8) Ján. 3, 3.

kegyelem karjain előnyös állapotunkat becsülni nem tudjuk. Tekints Chinába, Japanba és azon vad tartományokba, hol az evangelium világossága ma is nehéz harcztot vív az ész sötéttségével s a sziv vastag rétegű vadságaival, s nézd hogy szedik össze, keresztelik meg s nevelik föl a papok az utczára állatok martalékainak vagy folyókba dobott fölösleges gyermekeket; hogy teremtenek a papok az elhánt isten-képből embert az emberi társadalom számára s Isten országának nevelésére! Pedig ez nem történik minden önmeztagadás, nem minden koczskáztatás nélkül, midőn minden perczben martyr-halállal néznek szembe. — És mi ezért jutalmok? Nyugalom, méltóság, vagyon, elismerés? Távol mindettől még arra sem számíthatnak, hogy a történelem igazságosan ítéljen rólok. Emlékezzetek csak vissza, mily megbotránkozva látta s hallotta korunk ez előtt pár évvel az eseményt, midőn néhány japani vértanunak a római pápa a világ előtt elismerést és tiszteletet szavazott!.. Ám a világ e szűkkeblősége nem rövidíti meg őket: Isten dicsősége volt a papok célja; csupán Isten lehet azért kellő jutalmok is. ¹⁾

Alig szakad le a gyermek anyja kebléről, alig képes még az „apa“ és „anya“ nevezeteket eldadogni, a szülői tanítás alig ment azon kereszt formalásaig, mely a keresztény legdiszesebb ismertető jele: már hallszik a helybeli pap szózata: „Engedjétek a kisdedeket hozzám jöni, mert az ilyeneké mennyeknek országa“ ²⁾. Aztán elkezdli őket oktatgatni az isteni félelemben, a szülői és felebaráti szeretetben, el azon szükséges ismeretekben, melyekre az emberi társaságban elkerülhetlenül szükség vagyon. — A szülők az éretlen gyermekben durva, idomtalan anyagot adnak a pap s iskolatanító kezére, s úgy vélik evvel mindent megtettek; s ha majd a gyermek idomul, ha lassanként az iskolában emberi és keresztényi alakot kezd nyerni, ha az iskolában tanult megjegyzései és viselete figyelmet kezdenek ébresztetni: a szülők s gyámnokok gyakran úgy vélik, hogy az igen természetes és könnyű dolog volt, minék szükségkép úgy kellett történnie. De hogy a pap érdemei az iskola kö-

1) Luk. 6, 23. — 2) Márk 10, 14.

rül megmérhetlenek, legyen szabad az ellenkezőre utalnom s kérdenem: mennyit veszít egyház és hazai társadalom azon meszteretlenség, utca- és koczagyerekekben, kiknek hűségökben mindenre tátva marad a szájok s kik nagy korukban is részint mint ostobák, haszonvehetlenek és terhei a társadalomnak, részint mint erkölcstelen, hitvány emberek, csapásai annak? A gyermekek iskolázása tehát nem gyerekség, hanem igen nehéz és fontos feladat. Hajdan a műveltebb nemzeteknél sem sokat adtak a gyermeknevelésre, s közmondássá vált köztök, hogy „az istenek gyermekvezetővé tették azt, a kit gyűlöltek“; és a híres Spártában a gyengébb gyermekeket, ahelyett hogy nevelésökhöz bibelődtek volna, a Taygetus hegyéről bele taszigálták az Eurotas folyó hullámtorkaiba. Jézus óta meg lön becsülve a kisdedekben is az emberi méltóság, s a szegény kath. pap, ki „Krisztus követségében jár“ ¹⁾, tudva azt, mit ar. száju sz. János mond, hogy: „nincs magasztosabb, mint a lelkeket vezetni és a gyermekek szívét idomitani“ ²⁾, tesz, munkál, fáradoz a kisdedek között anélkül, hogy köteleztetnék rá. Igen, mert „a szeretet nem vár parancsra, a szeretet önmagának törvény“ — mondja egy jeles nevelész-pap ³⁾.

Fölserdül az ifju nemzedék s hivatásának öntudatára jöve, ura lesz önmagának; de valamint a sóhajó, ha a révből kiindítatik, inkább ki van téve a romlásnak, a sülyedésnek: úgy az erkölcsi élet tengerén szabadon bocsátott emberiségnek is kormányosra és s zükség esetében mentőre van szüksége. A haladó idővel egyforma lépésben gyarapszik a szívben az ösbűn csirája; s hogy azt egészen el ne fojtsa, a pap az, ki előbb krisztusi szelidséggel hívja a gyóntató-szék felé gyarló hiveit: „jőjjetek hozzám, kik terhelve vagytok s én megkönnyítelek titeket“ ⁴⁾; s ha hivei mélyebben szenderegnek a bűn álmaiban, rémesebben ismétli az irás szavait: „ha poenitentiát nem tartotok, mindnyáján hasonlóképpen elvesztek“ ⁵⁾. És a pap ezt a fontos hivatás legkomolyabb öntudatával és emberszeretetével teszi; mert hisz nagyon is világosok és érthetők ebbeli

1) II. Kor. 5, 20. — 2) Hom. 60. — 3) Weinhofer. — 4) Máté, 11, 28. — 5) Luk. 13, 5.

megbízatásának szavai: „A kiknek megbocsátjátok bűneit, meg lesznek bocsátva, és a kiknek megtartjátok, meg lesznek tartva“ ¹⁾. Így a gyontatószékben a pap a megbántott Isten és emberek közti kiengesztelődés eszközévé válik, valóságos mentő angyallá, ki a hajótörést szenvedett és fuladozó ember számára az utolsó mentő deszkát nyújtja; ki az élet további útjára nézve őt kellően irányozza. — És e fontos teendőre a pap minden perczen készen van, éjjelnappal, az elfoglaltatás nehéz, vagy a pihenés üdítő perczeiben. Nincs az emberi viszonyok közt sehol oly készséges, oly föladózó, semmi időt és személyválogatást, semmi veszélyes nyavalyát tekintetbe nem vevő emberséges hivatal, mint a kath. papé. Folytonosan csergedező forrása ő az isteni letéteményezett kegyelmeknek, melyből akárki akkor és annyszor merithet, a mikor és hányszor szüksége van.

De hogy az Istennel kiengesztelődött ember a jóban megerősíttessék, hogy az örök életnek zálogát vegye, a pap fölszóval az oltárnál: „Ime a kenyér, mely az égből szállott alá“ ²⁾, s a hívők személyválogatás nélkül térdepelnek az oltár számolyára, hogy papjuk fölszentelt kezeiből Jézus valóságos testét, azon mennyei eledelt élvezzék, melyben az angyalok sem részesülhetnek! Oh mily megilletődés, mily mennyei fény ünnepe ekkor az arczokon, hasonló a tavaszi virány képéhez, melyre a csendes regg harmata épen most száll alá. Igen, mert valamint a testnek, úgy a léleknek is valóságos táplálékra van szüksége, mely nélkül „elszárad, mint a széna“ ³⁾, elfelejtven enni azon lelki kenyeret, melyről írva van „a ki e kenyeret eszi, örökké él“ ⁴⁾, „a ki pedig nem eszi az ember Fiának testét és nem iszsa az ő véré, nem lesz en élet ő benne“ ⁵⁾.

Ha az ifju nemzedék kifejlék, mint a tavasz bájvirága, ha a szívében fakadó vonzalom indulattá válik, s ha ez indulat lendületénél két rokon szív egymáshoz hajlik, mint két virágszál,

1) Ján. 20, 23. — 2) Ján. 6, 50. — 3) Izaiás 51, 12. — 4) Ján. 6, 52. — 5) Ján. 6, 54.

melyeket a tavasz langyszellelte párosított: megint a pap az, ki a szívek e természetes szövetségét megszenteli s arra az égi kegyelem tenyésztő harmatát imádkozza le. — Nem lehet rajzolni a pap ebbeli szorgoskodását, s körültekintését, hogy az életet ölelő, s annak rózsaszínű reményeiben áradozó jegyesek ezen lépéseket soha meg ne bánják. Ám nem a pap aztán az oka, ha áldása gyakran foganatlanul marad s jutalmul a házasság körül kifejtett buzgalmaért majd a kiábrándult és összezándorodott felek kellemetlen kibékítésével, majd elválásztásával gyűl meg a baja.

Tehát az élet hű marad önmagához; meg volt az édenben átkozva, s mindenkinek el kell ismernie, hogy a legkedvezőbb esetben is szenvedés és nyomor hazája, számkivetésnek helye, siralomnak völgye ez élet. A tünedező ifju kor elmulik, s „beállnak azon napok, melyeket senki sem szeret“¹⁾, a vénség napjai, a szívek reményvirágai gyümölcstelenül elhervadnak, a vagyont balsors és nehéz idők, az egészséget betegség, kicsapongás és kór emésztik meg, a szerencse csillaga elhomályosul, s az Ur keze megnehezedik a csapások alatt görnyedő nép fölött. S e viszonyokban megint ki az, ki e viszontagságokban tájékoz, vezet, vigasztal, ha nem a pap? Ő az, ki templomba, a meny e csarnokába inti hiveit; s mint Noé engesztelő áldozatot mutat be az Urnak, a szent misében megújítva ama véghetetlen érdemű véres áldozat emlékét, melyet Jézus érettünk a kereszt oltárán végbevitt. S valamint hajdan eme mindenható tény tárá föl a mennyország elzárt ajtait, ugy a kath. pap miseáldozata az, mely az Üdvözítő érdemeit az áhítatos részvevőkre nézve mindig megújítja s bárminemű viszontagságok között nekik nyugalmat, az Isten akaratján való megnyugvás és az égi béke malasztját, melyet a világ nem adhat, eszközli. —

S ti tán azt gondoljátok, ez könnyű, mert szemeitek előtt gyakrabban ismételt ténye a papnak? Nincs SS! az emberiség viszonyai közt magasztosabb tünemény, mint a pap az oltárnál. Áronnak éven át csak egyszer volt szabad a szentek szentjében,

1) Prédik. 12, 1.

melyben pedig csak az Úr emlékjele, a frigyszekrény volt jelen, megjelenni; ma pedig a Melchisedek rendje szerint való pap az oltáron az isteni mindenható igéknek gyarló ajkai által történt kiejtésével a kenyér és bor vértelen alakjában az örök szeretetének csodájában megmérhetlen istenséget, Jézust, az Isten bárányát áldozza föl! Mi volt Mózes az új szövetség e papjához képest, midőn az Urtól a Sinain villámlás és mennydörgés közt vevé át a parancs tábláit? S mégis ha Mózesnek is le kelle oldania saruit az égő csipkebokor előtt, mennyivel inkább ki kell vetkezned neked is kedves paptársam! a világi gondok és kívánságok hálózataiból, midőn a szentek Szentjét akarod illetni. Lássátok a kath. papot SS! az oltárnál az istenséggel kezében s feledjétek el, hogy gyarló ember rendelteték a legmagasabb titkok kezelőjévé, s ez által embertársainak legnagyobb jótevőjévé; mert mint Jézus személyese áll ő Isten és emberek között s köti össze az emberiséget Istennel vallásnak ezen legfelsége-sebb, isteni cselekménye által.

Ahol továbbá a kath. pap az emberiség legnagyobb jótévőjeként jelenik meg, az a szószék. Nevezetesen a parancsok, és kiváló a küldetés, melyek őt e nagy földadatában vezetik és tájékozzák. Hozzá szólnak az igék: „Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek“ ¹⁾; „a miképen küldött engem az Atya, én is küldelek titeket“ ²⁾, „a ki titeket hallgat engem hallgat, a ki titeket megvet, engem vet meg;“ ³⁾ Hozzá szól az apostol: „Hirdetned kell az ígét alkalmas és alkalmatlan időben“ ⁴⁾; — hirdetned kell, hogy vallásunk titkai értelmeztessenek s parancsai megértetvén teljesíttessenek; hirdetned kell, hogy a hűvek megismerjék az örök Atyát, s kit ő küldött, a Jézus Krisztust; hirdetned kell, hogy a bűn és tévely utjáról a tévelygőket a hűterény ösvényére visszavezesd, az állhatatosokat pedig azon megtartsd; hirdetned kell, hogy a szegényeket, a szomorúakat, az üldözést szenvedőket, az árvákat, özvegyeket hitünk örök és majdan jutalmazó igazságai-

1) Márk 16, 15. — 2) Ján. 20, 21. — 3) Luk. 10, 16. — 4) II. Tím. 4, 2.

val vigasztald. — De forгатnod kell az „ige kétélű kardját, mely elhat a szívek és vesék megoszlásaig,“ ¹⁾ a hitetlenség, megtámadtatás, guny, mellőzés, és közöny apostolai ellen is. Ilyenek mindig voltak és lesznek, „kik, mint sz. Pál rég megmondotta, az igaz tudományt el nem szenvedik, hanem az ő kívánságuk szerint mestereket gyűjtenek magoknak, viszkető fülök lévén az igazságtól hallásukat elfordítják és mesékre térnek.“ ²⁾ Szólj ezek ellen alkalmatos és alkalmatlan időben. Ha Renan és hitetlen proselytái Jézust káromolják, s az ő istenségébeni hittől megakarják hiveid szívét rabolni: hirdesd te az ellenkezőt szíved sokkal melegebb érzetével és áhitatával mint azelőtt; meg lévén győződve, hogy elleneink is a mi valódi előnyünkre dolgoznak; hisz amellet, hogy ekép felismerjük embereinket, a hatás és visszahatás törvényénél fogva még inkább felébredtán eddig szunnyadozó kath. öntudatunk, megint szívünkhöz szoritjuk hitünk kincseit; s az ismétlődik, mi az első századokban, hogy valamint akkor a kiszenvedett vértanuk véréből százszorozva támadtak fel a kereszténység új bajnokai: úgy a mi ingadozó hiveink helyett is százak erősödnek meg a legboldogítóbb hit valóságában. — Ha az újabb anyagimádók és természettanárok azt tanítják, hogy a lélek nem halhatatlan, és hogy az tudományilag p. o. lombik alatt is előállitható s a t.: hirdesd te az ellenkezőt, ha miként az apostoloknak, a modern bölcsek józanságot vonnák is kétségbe. — Ha bizonyos műveltséget izlelt köröd azt lármázza, mentsük föl az elmét a papság gyámsága alól, hadjuk az ő ódan meséit a tudatlan és babonás népnek: mégis prédikálj, meggondolva azt, hogy „nem is te vagy az, a ki szólasz, hanem a mennyei Atyának lelke az,“ ³⁾ mely a kath. papság által eleitől fogva hirdetett szeplőtlen tannak tolmácsa volt. — Ha végre szónoklatodra még meg sem jelennek, ha a megjelentek is részint alszanak, vagy szórakoznak, részint csak kíváncsi bírálódként állanak ott: még se engedj, az evangelista munkáját hiven teljesítsd. Légy hasonló a forráshoz, mely

1) Zsid. 4, 12. — 2) Timoth. II. 4, 3—4. — 3) Máté 10, 20.

akkor is buzogtatja vizét, ha senki sem is merit; dörgd fülébe hallgatóidnak, „boldogok, kik az Isten igéjét hallgatják és megtartják azt“ ¹⁾, s hogy „a ki Istentől van, az meghallgatja Isten igéjét;“ ²⁾ a te kötelmed, hogy vess, „plántálj és öntözz; aztán Isten lesz az, a ki növekedést ád,“ ³⁾ Isten lesz és nem más ebbeli fáradalma-idért a te méltó jutalmad is.

A tavasz virágai végre elhullanak, a nyár és ősz megérleli a gyümölcsöt, a tél pedig a mulandóság leplét teríti ki a tarlolt természet fölött. Vannak, kik azt mondják, hogy ugyanezen élet-folyamat a sorsa az embernek is: virágzik, tenyész és elenyész.... Nem SS! roppant különbség van a között, midőn egy Isten képre teremtett, egy az örök élet érzetével táplálkozó ember haldoklik, és mikor egy oktalan állat páráját kileheli, vagy egy redves fa kidül. Még azon bölcsészek közül is többen meghazutolták — mint Voltaire — halálos ágyukon azon alávaló tant, melynél fogva a lélek halhatatlanságát tagadván, magokat a barmokhoz hasonlították; s a mindent meg nem semmisítő halál kinai közt, midőn a szívet sem a hirhedt bölcselmi tanok, sem rokon, sem barát meg nem nyugtathatá, vigasztaló után sohajtoztak. Ah! mily megható jelenet is az, midőn a pénz és orvos már nem segíthet, midőn a barát és rokon ápolása sikertelenné, vagy a kór veszélyessége miatt már lehetetlenné is vált, midőn a részvevők könnyei nem enyhithetik már a halál fájdalmait, midőn a földi kötelékek utolsó szálai is szakadó-félben vannak, midőn minden, de minden elhagyott — — látni a Krisztus hitével övedzett papot a kereszttel és a legszentebb Utravalóval ellátva, zordon időben, csendes vagy rémes éjszakán, meszsze uton a halállal tusakodóhoz sietni s nála vigasztaló angyalként jelenni meg!... E tény fölül látszik mulni az emberi természetet magát, mely szintén gyarló a papnál is, irtozik a veszélytől s önmagához legközelebb áll. — De Jézus mondotta, s ő jól érti a szavak értelmét: hogy „a jó pásztor leteszi életét az ő juhaiért.“ ⁴⁾ Ez SS! a kath. pap a szenvedő

1) Luk. 11, 28. — 2) Ján. 8, 47. — 3) I. Kor. 3, 6—7. 4) Ján. 10, 11.

és ez élettől bucsuzó emberiség mellett: enyhítő, vigasztaló és megnyugtató barát, utolsó mestere a nagy igazságnak: „hogyan nincs itt maradandó városunk“ ¹⁾; egyedül vigasztaló tolmácsa a sokat szenvedett szív sovárgásának, „hogyan ez élet csak előkészület, hogy a valódi élet ottan tud kezdődni.“.. S mi és ki lesz ez önfeláldozó eljárásért a pap jutalma? Oh! ne kívánjátok őt ezért a földön megjutalmazhatni; megjutalmazza őt azon tudat, hogy — mint sz. Jákó, az egymás iránti gondoskodás és imádság nagy apostola ír — „egy bűnösnek lelkét menté meg a haláltól.“ ²⁾

És végre, ha a végóra is ütött, ha a halál dermesztő angyalának jégkeze megakasztá szívünk utolsó dobbanását is, befátyolozá szemünk utolsó halvány sugarát is: ki az, ki végtisztességünkre siet? ki az, ki személyválogatás nélkül méltányolja a kiszenvedett tetemekben a Sz. Lélek templomát, mely zálogát bírja egy jövő feltámadásnak is? A pap az SS! ki gyakran megtörténik, hogy csak egyházi segédtsaival kíséri a szegényes koporsót a csendes nyugalom örök nyugrévébe! — A világ megkülönbözteti különböző sorsu fiait még az utolsó tisztességben is; de a pap, az emberiség ez általános jótévője nem így; ő minden emberen ugyanazon egy istenképet látta, minden embernek ugyanazon végsorsát szemlélte, azért imája is, melyet hivei fölött elrebeg, mindig ugyanaz akár fejedelem fényes koporsója mellett térdeljen, akár egy koldus sirhantjánál.

Ez SS! a kath. papnak mint ilyennek elhivatása, tetteköre. S ha e magasztos tettekörben a kath. papot emberi természetet és erőt fölülmuló cselekményeknél láttatok; ha nincs, mihez áthatottságát, buzgalmát és önfeláldozását hasonlíthatnátok; ha őt az emberi élet minden nevezetesebb percénél mint egy fensőbb varázskörbe vont vezért, oktatót, közbenjárót és vigasztaló angyalt szemléltetek; ha a szent misénél és szentségek kiszolgáltatásánál oly hatalmat láttatok általa gyakoroltatni, minőt az Úr még angyalaira sem ruházott: tudjátok meg, hogy ő, mint az emberiség üdvöztetésének közege, magának Krisztusnak követségében

1) Zsid. 13, 14. — 2) Jákó, 5, 20. —

és személyében járt el, s hogy ő méltán ismételheti sz. Pállal: „Ugy tekintsen bennünket az ember, mint Krisztus szolgáit és az isteni titkok kiszolgálóit“¹⁾. Ugy tekintsetek tehát őt SS! A templomban, az oltárnál, a szószéken, a szentségek kiszolgáltatásánál tekintsetek az elvitázhatlan isteni hatalommal és méltósággal felruházott papot, s feledkezzetek el a gyarló emberről, ki épen oly hús és vér mint ti; ki szintén annyi, sőt sajátlagos állapotánál fogva még több kísérteteknek van alávetve, mint ti; kit szintén béklyózó kötelek fűznek a társadalomhoz, mint titeket; s kinek mindamellett nem annyira magának, mint másoknak kell élnie, nem mint néktek! Azért jóllehet oly nagy a papi hatalom és méltóság, kevély és gögös papot nem igen láttatok soha; mert lelki elhivatására nézt be kell ismernie az apostollal: hogy „az Istennek, ki őt a papságra elválasztotta, kegyelme által az, ami“²⁾ s azért dicsekednie sem lehet egyébben mint a mi Urunk Jézus keresztségében;³⁾ és ha fontos feladatához és buzgó imádságaihoz képest érezné is önmagában az isteni tulajdó kegyelmet és segílyt: hogy el ne bizakodjék, önmagával hordja az érzékiség ösztönét és a sátán angyalát — mint az apostol mondja — a ki őt arcul verje.⁴⁾ — Így látjátok a kath. papokban valósulni az Ur-Jézus ama mondasait: „Ti vagytok a világ világossága“⁵⁾ kik másoknak világolva olvadtok el; „ti vagytok a föld sava,“⁶⁾ mely nélkül az emberi életnek nincs ize, nincs általán hit-erkölcsi élet. Lássuk már a kath. papot, mint polgárt künn a társadalomban, miről a II. részben.

II.

Korunkban, mely általános nagy eszméinek körébe elméletileg a lelkesedés szólamával von mindenkit be, érvényre kezdettn jutni azon vélemény is: hogy a kath. pap társadalmi pol-

1) I. Kor. 4, 1. — 2) I. Kor. 15, 10. — 3) Galat. 6, 14. — 4) II. Kor. 12, 7. — 5) Máté 5, 14. — 6) Máté 5, 13.

gár is egyszersmind. Ez állítás valóságát senki sem vonta kétségbe s nem is vonja, ki a kath. papság tetteles társadalmi állására komoly tekintetet vetett, ki azt a polgári kötelek terén a multban, a jelen viszonyai közt s a jövő feladatára nézve elfogulatlanul méltányolja.

Van azonban a kath. papságnak egy született ellensége, van egy párt, mely ha elismeri is, hogy a kath. pap az által, hogy az egyházi-rendbe lépett, nem szünt meg a közös hazának fia, a társadalomnak polgára lenni; de ezt csak a polgári kötelesek teljesítésére nézve engedi meg, s a „suffrage universel” ezen aranykorában, midőn mindenütt a polgári jogok kiterjesztésén dolgoznak, csak a kath. papok azok, kiket nem csak új jogokkal nem ruháznak föl, hanem még azoktól is megfosztanak, melyekkel eddig birtak.) Ez eljárást a hagyományos gyűlölségen kívül, mely ellenünk folytonosan forr, gunyolódik, rágalmaz és bántalmaz, egyébbel alig lehetne igazolni. Mert hogy a kath. papság polgári jogainak érvényesítése által tán másokat a térről leszoritana, vagy másoknak rövidségére válnék: annak csak alanyilag lehetne némi értelme, a mennyiben a kath. pap is a polgári nemes verseny homokján sajátlagosabb jogainak s az egyház érdekeinek védelme mellett személyes előnyeit is érvényesíthetné.

Azon felfogás pedig, hogy a kath. pap azért, mert — bizonyára fontos s mindenki által belátható okoknál fogva, — nőtlenségi állapotra van — mint mondják — kárhoztatva s azért a társadalomnak érdemleges tagja, a polgárzat érdekeinek őszinte barátja nem lehet; családi összeköttetések hiányában mindig idegen s úgy szolva száműzött a társaságban, kinek tehát abban analog jogai sem lehetnek; — e felfogás — mondom — roppant egyoldalú és színleges, s inkább a képzelem és előítélet fictiója, mint a tapasztalásnak adata. Hisz van-e a világon tisztább és felfoghatóbb tan annál, mit még sz. Pál apostol megirt, hogy a kath. pap „feleség nélkül lévén, inkább szorgoskodhatik azokfelől, mik az Urat illetik?”²⁾ s bizonyára inkább szorgoskodhatik az emberiség közügyei iránt is, mint ha minden

1) Szabó Imre. 2) I. Kor. 7, 32.

anyagi és szellemi működését csupán egy, de mégis mindig elég gondot adó család venné igénybe... Kik tették alapítványainkat, kik voltak mindig kifogyhatlan tárczái az alamizsnáknak, a jó-téteményeknek, kik koczkáztatták mindenöket még életüket is akár a szenvedő emberiség körül és elemi veszélyek idején, akár a haza legválságosabb viszonyai közt, midőn másokat a magán és családi érdekek visszavontak a sorompóról, ha nem a nőtlen, kath. papok??

De hogy egyszerre sokat ne láttasam mondani, tekintsük csak SS! a kath. papot, mint vezetőt a falusi legnagyobb tömegek élén, tekintsük mint honpolgárt nemzetéleti mult és jelen viszonyaink között, tekintsük a közművelődési intézetek, főkép a nevelés és tanügy terén, mint nevelőt és tanárt, s tekintsük végre mint a tudományos művelődés bajnokát az irodalom és művészet pályáján: mindenütt ki fog tűnni, hogy több odaadással és elszántsággal, több buzgalommal és erélylyel, több lelkiismeretességgel és sikerrel egy pálya sem teljesítette soha társadalmi és polgári kötelmeit, mint a magánérdekeken legkivülebb helyezett kath. pap, s azért a polgári jogok és társalmi figyelmekek élvezetére sem méltóbb senki, mint ő.

Igaz, hogy e pálya, mert természeténél fogva általánosabb mérvű, mint a templomban, úgy künn a társadalomban is nagyobbserű küzdelmekkel van összekötve, mint egyéb pályák; de e körülmény még becsünket neveli; mert nehéz pályán szép küzdeni — mondja Kölcsey. S ha éppen a nőtlenségi állapot volna az, a miért a polgárzatnak legtöbb oka van panaszkodni: vajjon nem kell-e e tényt is inkább saját régi mulasztásainak, mint a maga érdekében itt legkevesbbé ügyvédkedhető papságnak tulajdonitania? Miért nem védette a XI. század cbbeli intézkedései ellen több erélylyel a magyar társadalomban érvényben volt családi állapotot, melyet most a görög papság élvez; hogy aztán a XVI. század elején ne lett volna szükség egy kiszámíthatlan fel-forgatásokat okozott ugynevezett reformatióra, kiváltképpen és legfőképpen azért, „hogy — mint a lángeszű Erasmus még akkor megjegyzette — néhány viszketeges barát — minő Luther is volt — a csuklyát elvethesse és megnősülhessen

mi máskülönben a vigjátékok kimenetele szokott lenni? — Miért folytatja a társadalom még ma is enemü mulasztásait akkor, midőn a nőtlen papságon szánakozik vagy azt gyanusítja és szemére veti, hogy az emberiség számszerinti értékét nem neveli; — és maga nem hat oda, hogy „orvosként magát gyógyítaná;“ hogy kevesbiteni törekednék megfelelő intézkedések által azt a sok meddőséget és balházasságot, melyek őt iszonyu mérvben és anélkül, hogy kellően még észrevétetnének is, elárasztják? Nem hozzánk, hanem a családi életre a koracéltság miatt képtelenné váló világi társadalmi tagokhoz szól a költő: „Házasodjatok meg, mint Isten rendelé; S nem borul enyészet így a nemzet fölé.“ Százszoros az a kárpótlás, melyet a papság ama néhány physikai numerus helyett a közérdekekben anyagilag és szellemileg kifejt.

Hogy állításomról meggyőződünk, tekintsük egyes társadalmi szerepeiben a kath. papot.

„A kik a nagytöbbségnek, a társaság tömbét alkotó népnek legsajátlagosabb vezetői; a kik a különböző néprétegek között valóban az evangéliumi só megtartó és megerősítő szerepét képviselik; a kikhez a nép minden ügye-bajában mint atyjához, mint tanítójához, orvosához, testvéréhez folyamodik; a kikhez minden komolyabb s kétélyesebb vállalatában a nép fia nagyobb bizalommal fordul, mint a görög hajdan a delphusi istenség jóstolmácsához: azok a papok! Történelmünk s társadalmi életünk elvitázhatlan tényei tanuskodnak arról, mily nyomatékos állást foglalt el Attila táltosaitól kezdve le az utolsó kath. káplányig a magyar előtt — papja. A nép meg volt és meg van ugyanis győződve, hogy a pap sokoldalú és magasztos feladatának teljesítésére tervszerint képesítették, s aztán vallásos elhivatásánál fogva is elég jóakarattal és őszintességgel bír, gyámolítását és utasításait minden alacson privátérdekü számítástól menten tenni meg.“¹⁾ Valóban SS! egy falusi kath. pap a népre nézve minden („omnibus omnia factus,“²⁾ úgy annyira, hogy a rendezett népelet alig mutathat föl föltünőbb mozzanatot, melyen a pap

1) A székelvcek s egy régi baj. Irta Tuszádi. Arad, 1863. 53—111. — 2) I. Kor. 9, 22.

intéző lelke felismerhető nem lehetne. A tehetős b a jóllét perczeit osztja meg vele s vagyona mikénti fölhasználásában a pap pártatlan és minden családi ugynevezett „nepotsismustól“ mentt tanácsait kéri ki; a szegény és ügyefogyott a családtalan papnál keres és talál általában lelki vigasztalás mellett a körülményekhez mért anyagi segílyt is. — Hát az iskolai és uton-utfélelni tanítás, oktatgatás! Én is „dicsérni fogom — Dupanloup-val, a világhírű orleansi püspökkel — a mi kedves falusi papjainkat. Támadó leszek s kihivom az egyház elleneit, hogy hasonlitsuk össze erőinket, készítsük el leltárunkat, egyensúlyunkat s hasonlitsuk össze a religio tevőleges állását elleneiével.“¹⁾

Maga az állam is százféle-képpen veszi igénybe korunkban a pap közbejöttét. Polgári törvényekről is a nép jobbára papja útján értesül; sőt a pap az, ki e törvényekre nézve a lelkiismereti kötelezettség súlyát, a valódi szentesítést adja; s ekép és itt valósul az irás szava, hogy „a társadalmat nem a rendőrség, hanem Isten parancsai őrzik,²⁾ és enélkül hiába vi-
gyáznak, a kik őrizik azt.“ — És mi e társadalmi elvegyülés és jótékony befolyás elismeréseül gyakran a kath. pap jutalma? Az, hogy, ha emberi gyengeségnél fogva ő is némi gyarlóságot árul el, azt nagyító üvegen nézi a világ s a kákán is csomót keresve, kicsiny dologból nagyot csinálva, a papról szeretetlenül ítél. Ha a kath. pap a másneműekkel való társalgásban némi figyelemnek, megbecsülésnek, aesthetikai illemnek adja jelét: már nem csak a nép, hanem emelkedettebb köre is félreérti, gyanusítja, s nincs fogalma nemes kivételeiről a köznapiasság folyamatának, nincs fogalma a szellem magasabb viszonyulásairól; ama feladatszerű szerep ismétlésére pedig, melyet Jézus a samaritannövel váltott, gondolni sem képes. — Ha a kath. pap is ember levén, vagy-egy jobban hangolt körben megjelenik s a körülmények befolyása alatt egy pár pohár italt megiszik: már háta után hangzanak a farizeusok ítéletei, melyeket az Üdvözítő felhoz: Eljött János, — ugymond — semmit sem évén és iván,

1) A Malinesi második egyetemes kath. congressuson 1864-ben tartott beszéd. —
Kladta Lonkay. Pest. — 2) Zsolt. 126, 2.

és azt mondjátok: ördöge van; eljött az ember Fia is éven és iván s fölkiáltotok: ime a falánk ember, a boriszákos és a publicanusok barátja.“¹⁾ Ha a kath. pap, senkie sem lévén, tehetetlenebb vagy betegséges idejére valamit félre tesz, ha a szerzés gondjait árulja el, ha mindig nincs, mint szegényesebb viszonyaink közt nem is lehet, kiadni-valója alamizsnára: lehet hallani, hogy ez fősvény, birvagyó és a mammon barátja. S ha végre Erdély-megyénkben 300, egy néhány világi pap s ugyanannyi szerzetes közül, kik jobbára a társaságba, emberek közé — „in medio luporum“²⁾ — küldetvén, annak labirynthos utjait kénytelenek járni, a nagy kísértetek sulya alatt „egy valaki megesik, a másik birvagyó, egy harmadik pedig roszul végzi hivatalát: azonnal megtudja a világ, s a képtelen általánosításokat, — melynél fogva egynek hibáit az egész testületre átviszik — gyakran még az ellenes sajtó is ismétli és viszhangozza: Ezen emberek nyomorultak és haszontalanok.“³⁾ Avagy nem emlékeztek-e még SS! a sajátságos ránk vetett bókra, mely egy erdélyi prot. tekintély ünnepélyes szónoklata után a sajtót is bejárta? — És midőn, irányunkban ezen eljárás történik — kiváló becsület a sok nemes kivételnek! — csak egyet szeretnék az illetőknek eszébe juttatni: azt t. i. hogy midőn az illetők a kath. papok hibáit oly vizsga-szemekkel fődözik föl, miért nem akarják jó oldalukat is látni? miért nem látják azon jótékony hatásokat, melyeket a jó papok az emberiség érdekében mindig kifejtettek? miért nem állítják elő a társadalom azon osztályát, hivatali ágát, mely aránylag a gyarlóság és tévelynek csekélyebb mérvét, kevesebb százalékát mutathatná föl, mint mi kath. papokul? — Ha ez öndicséret volna, roszul hangzanék; nem öndicséret ez, hanem saját életünk védelme (*Apologia pro vita sua*,) mely czim alatt korunk legkitünőbb papjainak egyike, Newman atya egy könyvet volt kénytelen közrebocsátani azon újabbkori társadalom ellen, mely hitéből kivetkezővén, már annak papjait is elítélés, guny, rágalom és üldözés tárgyává kezdte tenni. Mind hiába! azért a kath. papságnak, mint a tömegek élén és

1) Máté 11. 18—19. — 2) Máté 10. 16. — 3) Dupanloup malinesi beszéde.

között álló közegnek társadalmi üdvös befolyása és tisztelete mindig meg fog maradni; s legroszabb esetben is a papok jól értik az Üdvözítő ide vonatkozó utasítását és illetőleg vigasztalását: „Valaki be nem fogad titeket, sem nem hallgatja beszédeiteket, kimenvén azon házból vagy városból, verjétek le a port is lábatokról. Bizony mondom nektek, tűrhetőbb leszen Sodoma és Gomorrha földének, mint annak a városnak állapota az ítélet napján.“ ¹⁾

De továbbá a kath. pap honpolgár a hazai társadalomban; és itt nekünk is kiváló tekintetünket igényli. „Hanem erre nézve, ha másokra hallgatunk, soha el nem igazoduuk. A tapasztalás legalább azt mutatja — ugymond egy jeles magyar kath. pap — hogy oly időben, midőn a politikába egy általában befolyni nem lehet, mint például az 1860-t megelőző években, minden oldalról halljuk a panaszos beszédet, hogy „a papság nem tesz semmit.“ Mikor pedig a politikai életmozgásban van s boldogot, boldogtalant részvétre tüzelnek, vajjon azon bizonyos oldalról mit hallunk? Azt, hogy a papság maradjon az oltárnál és ne politizáljon, mint 1861-ben történt. A paptól tehát, mint honpolgártól azt kívánják, hogy mikor senki sem tehet és nem is tesz semmit, tegyen; mikor pedig mindenki számára megnyílik a tevékenység, akkor ne tegyen semmit, hanem vonuljon félre.“ „Mindenütt úgy van, mint Dupanloup Quinet Edgárhoz írta: „Önök a papságot mindig az oltárhoz utasítják s csak akkor hívják el onnan, ha rászorulnak; önök megkötik a papság kezeit, azután vádolják, hogy nem tesz semmit.“ Azonban én tökéletesen osztom jeles Szabó Imrénk abbeli nézetét, hogy „hazánkban egyáltalában lehetetlen, hogy a kath. papság a politikai cselekvés körén kívül maradjon. Történelmi multja, törvényes jogosultsága, az állás, melyet a nép közt elfoglal, a bizalom, mely főképp válságok idején feléje fordul, az érdekek, melyeket képvisel: mind, mind arra kényszerítik őt, hogy a nemzeti élet sorompóin maradjon.“ ²⁾ Tekintsük SS! tüzetesebben e pontot.

1) Máté 10, 14—15. — 2) „Idők Tanuja.“ jul. 1. 1865. —

Szent István dicső apostoli királyunk a papságot az általa berendezett magyar alkotmányba nemcsak fölvevén, hanem annak első falazatává emelvén, megalapította a papság jogosultságát, a haza minden nyilvános ügyének intézésében részt venni. S ha visszapillantunk a századok történeteire, lélekemelő a látvány, melyet a régebben „csak kath.“ papság akár a harczterén, akár a törvényhozás és igazgatás sorompóin, akár a kiengetelések és békekötések nehéz feladatánál nyújt. Ma is és mindig összhangzóan dicsőítnék fogjuk nevezni azon századokat, melyekben királyaink kancellárjai és társadói papok voltak; melyekben Sajó, Várna és Mohács éppen úgy számos püspököt és papot látott a csataterén elvérzeni, mint látta Sz.-Imre a Lépesek győzelemmel összekötött dicső halálát, s Nándor-Fehérvár a Kapistránok által segített Hunyadinak halhatatlan diadalát! — Mi volt tehát a magyar papság azon dicső múltban, midőn még a „kath.“ jelzőre e hazában szüksége nem volt, ha nem a legvalódibb honvéd és honpolgár? Nem volt-e magyar, — és ellensége volt-e a papság a magyar szabadság- és nemzetiségnek az ugynevezett reformatiót megelőzőt időkben? S a mire a múltban oly pietással hivatkozunk és tekintünk vissza, nem osztózik-e ama dicsőségben a papság? Kitől öröklött Mohácson innen azon újabb papság, melynek érdekében, mert ez talán a nemzetiség és szabadság szólamaik többször hordja ajkán, mint mi, bennünket példátlan politikai kiskorúsággal és türelmetlenséggel le akarnak szorítani a hazafiuság szép teréről? —

Aztán a közelebbi három században se nevezzen senki bennünket a visszahatás és idegen érdekek apostolainak. Egy Martinuzzinak, ki fölött még egy történész sem törhetett pálczát, egy Pázmánnak, egy Széchenyi Pálnak s a t. tiszteletre méltó alakjai meggyőznek az ellenkezőről. Hogy bárczes kis hazánkban a múlt század közepeig föltűnőbbben nem szerepelhettünk, annak nem mi vagyunk okai; mi katolikusokul emez időben itt úgy szólva nem is léteztünk, az Ilyés Andrások ki kényszerítették menni szeretett hazájokból!... Bátran, sőt büszkén hivatkozhatom azon-inneni honpolgári életünkre; büszkén a legközelebről

elviharzott nehéz időkre, melyekben a kathol. papság oly elévülhetetlen bizonyosságát adá csaknem általános, később compromisv lelkesedésének, buzgalmának s önzetlen honszerelmének; akkor midőn a magánérdekek háttérben tarták ama másik oldal legtöbbjeit, kik ma azon kath. papot, „ki a pártok kezében — mintegy jelesünk mondja — zsinegen tánczoló fabáb lenni nem akar, mint sötét fejűt, fanatikust, ultramontánt s tán még mint hazaárulót is...visszaatasítják az oltárhoz!“ ¹⁾ — Nem Szeret-tem! mi kath. papokul mint e haza iránti tetteges szeretetben akárki fiával versenyző honpolgárok, midőn köz- és egyházi érdekeink órája üt, nem vonulhatunk vissza az oltárhoz, hogy sajtóságos philanthropicus korunk nélkülünk felettünk határozzon, velünk nélkülünk rendelkezék! — Azonkívül — mint a jeles Dupanloup mondja — „a kath. lélek nagy érzelmei nem zárják ki bennünk a hazaszeretetet, hanem megerősítik és lelkesítik azt. Urunk-Jézus maga is szerette hazáját, meghalt érte, és a sz. atyák sz. János pro gente (az ő nemzeteért) szavai fölött elmélkedvén, azt gondolták, hogy midőn Urunk a kalvaria-hegyen az emberi nemért meghalt, különös tekintettel — ez Bosuet szava — volt hazájára. És halála előestvéjén midőn az olajfák hegyéről a szomoru Jeruzsálemre letekintett: „s i r t f ö l ö t t e,“ hogy megmutassa hogy a honszeretetnek a becsületes és keresztény lélekben egész a sirig kell lángolnia.“ Találnak tehát vonatkoztatással a nagy francia püspök szavai ránk: „Mé-lyen sértve érzem magamot — úgy mond — mikor polgári loy- alitásomról kétkednek.... És papjaim megtanulják tőlem, hogyan kell jó polgároknak lenniök, kik hazájok alkotmánya- és becsü- letéhez tudjanak ragaszkodni. Minden ellenkező beszámítás, fönn- hangon mondom, rágalom. Midőn rólam szól, megvetem, midőn papjaim jönnek kérdés alá „igazságot kívánok.“ ²⁾ Legyünk te- hát, méltányosok, igazságosok; ne ignoráljuk a multat, ne fá- tyólozzuk el szemeinket a jelen előtt, s vállvetve tekintsünk va- lamennyi felekezet a jövőbe. Nemzeti gyengeségünk és hanyat- lásunk ott kelteződik, hol vallásilag és a pártérdekek sze-

1) Id. Tau. idézett sz. — 2) A malinesi beszédből 43—44. ll.

rint meghasonlánk; megszilárdulásunk s emelkedésünk is ott fog kezdődni, hogy egyetértésünk és kölcsönös becsülésünk kezdődni fog. Eljenesetben maga az isteni Mester int, hogy: „minden önmagában meghasonlott ország és társadalom összedül“¹⁾

Továbbá, tekintsük a kath. papot a fensőbb oktatás- és nevelés-ügy terén. Világi papjaink a papság érdemleges feladata mellett nevelőknek és tanároknak is képeztetnek, mióta iskola és egyház elválhatlan testvérként ölelik egymást. Nálunk a papnak mind a lelki pásztorkodás, mind a tanítás terén készen kell állania, még pedig úgy, hogy az óriási mérvben haladó és művelődő korrallal, mint mondják, egyenlő lépést tarthasson. S mily áldásosan működött s működik a kath. papság e téren is, tanúsítja tanügyi történelmünk és statistikánk. Megszámlálhatatlan azon honfiak száma, kik igénytelen katolikus papoktól nyerék nemcsak a tudományokbani száraz kiképeztetésüket, hanem szilárdabb valláserkölcsei irányukat is! A falukon és városokon, a kunyhókban és palotákban a pap oktatja az emberiség minden osztályát legmegfelelőbbben. Mozditanátok ki a papot az emberi társaság kebeléből, zárnatok el tőle a fensőbb iskolák tanszékeit: hamar időn száműznétek magatok közül az Istent s a veletek született örök eszméket, minők a gondviselés, jog, kötelesség, szeretet, bűn, erény, örök élet, s a t. Igaz, hogy a papon kívül minden tanult ember oktathat a tudományok- s művészetekben; de nem óvhat meg a tévedésektől; mert amire tanít, amire int, annak nincs kellő szentesítése. Ugyanazért azoknak, kik hit, vallás, erény, s erkölcsiség fölött úton-útfelen vitatkoznak, szól az Úr szava: „Megbüntetem a profétákat, kik hazugságaikkal csábítják népemet, holott én nem küldöttem őket, se nem parancsoltam nekik s kik semmit sem használhatnak a népnek.“²⁾ Ellenben a pap még azon esetben is, ha életében gyarlóságokat s tanítmányával ellenkező tényeket követne is el, több biztosítékával bir a tanítás igaz voltának, mint akárki más; idevonat-

1) Máté. 12, 25. — 2) Jerom. 23, 32.

koznak Jézus azon szavai: „Mózes székén ültek fari-zeusok és írástudók: amiket nektek mondanak, azt cselekedjétek és tartsátok meg; az ő cselekedetök szerint pedig ne cselekedjétek“ ¹⁾ — S ha találkozánának, kik ismételnék a nótát: „A papok nem tudnak semmit, tönkre juttatják a tudományokat s művészeteket:“ még szegényes, rendezetlen és külső okok miatt sindevész erdélyi kath. tanügyi viszonyaink közt is bátran mutatnék azon tanintézetekre, melyek jobbára papokkal vannak ellátva; s melyeknek növendékeit felveszik a tudósok iskoláiba is. — És mi mindamellet ezért osztályrészünk?

Nem lehet tagadni, mert czáfolólag az eredmények szólanak, hogy például a jezsuiták mindenha kitünő nevelők s tanárok valának, hogy jelenleg is Párisban és Metzben úgy, mint Magyarország némely városaiban mintaiskolákat kezelnek, s még sem képesek szelidíteni azon bámulatos elfogultságot és türelmetlenséget, mely őket régebben elítélte, megtörte s újbóli fel-támadásukban, gyarapodásukban és — mily borzasztó dolog! — „egy ily rendnek előmenetelében a korszellem visszahanyatlását“ látja ²⁾. Így bennünket is gyakran elítélnek, mint „a reactio tanárait, kikben mindig valamely homály, valamely hátsó gondolat lappang“, tán azért, mert diákjaink, mint a középkor századaiban, ma is gyónnak és áldoznak, vagy mert tán tanításunk alkotmányellenes, hazafiatlan. — Tiltakozunk ez utóbbi ellen s igazságot kívánunk. Addig pedig megnyugszunk a költő nyilatkozatán: „A virtusz utját szörnyetegek lesik. Pályája küzdés; s ritkán talál itt enyhelyet a Derék“ ³⁾; azonban „önérzése dicső Pantheon annak és a jók szíve alatt fenmaradand neve“, túl a valódi elismerés hazájában pedig „a kik fáradozának az ifju nemzedék tanításában, tündöklenni fognak, mint a csillagok örökkön örökké“ ⁴⁾.

Végre lássuk a kath. papságot röviden a tudományos

1) Máté 23, 2—3. — 2) Lásd egy hazai lap idei 78. számának „Fekete Statisztika“ című újdonsági cikkcskéjét. — 3) Bernsenyi. — 4) Dániel, 12, 8.

és irodalmi műveltség terén. Szokás ugyanis bennünket, igénytelen fekete ruhás apostolokat a modern haladás el-
lenségének, s a mult sötét századok barátjainak tekinteni. —
E szempontnál megint sokat kellene elmondanom, ha az akár
a jobb gondolkozásuak állhatatosságára szükséges, akár az elle-
nerek véleményének megváltoztatására elégségesnek látszanék.
Röviden csak azt mondom, hogy az egész világ a kath. papság-
nak köszöni polgárisodását, valódi műveltségét, az Úr amaz igé-
rete szerint: „A papnak ajkai őrzendik a tudományt,
szájából fogják a törvény értelmét hallani, mivel
a seregek Urának követje ¹⁾. Nézzük a görögöket és ró-
maiakat, az ó kor ezen legműveltebb nemzeteit: hol állottak ők
az egyház papjainak megjelenése előtt? Voltak kitűnő bölcseik,
költőik, kiknek remek munkái fölülmulthatlanok, s ma is az egész
művelt világ csodálatának tárgyai; voltak szónokaik, törvényho-
zók, történetíróik, bálvány-papjaik: de azért még sem találták
föl és fejtették ki azon valódi tudományt, mely észt és szívet
kielégített volna. Szokrat és a többi bölcsek a szilárd és biztos
tudás dolgában épen oly gyarlók voltak, mint a bálvány-pap,
ki által halálakor az említett bölcsek Eskulapnak kakast áldoz-
tatott föl. Mindnyájan a hazugság közlönyei és bűn tanárai vol-
tak, mint ma is azok, ama szerencsétlen népek, hol a kath. pap-
ság tudománya még nem nyilvánulhatott, azon tan, melynek szer-
zője Jézus, az emberiség Megváltója. „A hajdankornak egy böl-
cse sem nyilatkozott — ugymond egy jeles pap történészünk —
mert mint ember nem is nyilatkozhatott oly tisztán, határozot-
tan és egyszerűen az Istennek emberek iránti viszonyairól, az em-
berek Isten előtti egyenlősége- és rendeltetéséről, az erényről,
egymás iránti kötelességekről, a jövő életéről, mint Ő. E tan oly
fontos változásokat idézett elő az emberiségben, hogy azt majd
minden következett események forrása és irányadója gyanánt kell
tekintenünk. A ker. hitvallás nem vala nemzethez vagy helyhez
kötve, hanem beltartalmánál fogva, mely a tiszta szív vá-
gyait úgy, mint a józan ész követeléseit teljesen

¹⁾ Malach 2, 7.

kielégíti, világvallása rendelve. A szellem és szeretet, az igazság és erkölcs vallása ez, melyben az ember oly szilárd támaszt nyer, hogy bárminő viszontagságokban is többé kétségbe esnie nem kell; mert ha a földön vigaszt és enyhét nem talál, az égre emeli szemeit az irgalom és szeretet Istenéhez, ki a szorongatott kebel fohászait meghallgatja és a szív keserveit enyhíti. A nyugalom és a legtisztább emberiség vallása ez, mely ha valódi megghonosul a kebelben, megnemesíti és boldoggá teszi azt; mely a népeket, mint egy nagy család tagjait szeretettel köti össze, rabszolgaságot nem ismer, a szenvedélyeket fékezi, és az embereket egyetértésre, a törvények iránti tiszteletre s a közjó előmozdítására lelkesíti“¹⁾.

Ime ez a kath. papság tudományának alapja, mindennemű műveltségének forrása! Ez alapon igyekezett kifejteni, mindazon tudományi és műveltségi ágakat, melyek az emberiség valódi felvilágosodását és keblének nemesítését valának eszközölködők. És a papság ezt oly mérvben és buzgalommal tévé minden időben, hogy eltekintve a szoros értelemben vett theológiától, a tudományok és művészetek bármelyik ágában is versenyzett a világiakkal. Azon századokban, melyeket a modern haladás „sötétek“-nek szokott gunyolni, egyháziak származtaták át ránk az ó világ szellemi kincseit, egyháziak rakták garadára a scholasticismus óriási eredményeit, s a regényes lovagkorszak költői lelkesedésének gyöngyeit.

És ha korunkban pillantunk szét: melyik ország az, hol a kath. papság a tudományos és irodalmi műveltségben is nem versenyezhetne bármi néven nevezhető versenytársakkal? És itt legyen szabad SS! és kedves pályatársam! ki szintén jeles francia ösöktől származál, a dicső francia clerus néhányát, egy Ventura-t, Lacordaire-t, Felix-et, egy Gratry-t, egy Dupanloup-t emlitenem; úgy hiszem elég vigasztalások és kárpótlások egy Renan helyett és oly modern tudósok ellen, kiknek egyike közelebből azt állította: „A bűn és erény oly eredmény, mint a vitriol és cukor. És ezért az első francia értekezés díját kíváná!...

1) Schröck (Somhegyi). Világtörténet. Pest. 1862. I. k. 196—7. ll.

És az oly akadémiai tudósok ellen, kiknek egyikéről Dupanloup beszéli, hogy „az akademiának rothadásba menő húst mutatott be, melyen láthatlan férgecske mozgott, és azt nagyító üvegen megtekintve, fölkiáltott: birom az élet titkát! E kis férgecske semmiből nem születhetett, nincs atyja, sem anyja, ez az önkénytes származás! És az istentagadók — folytatja a jeles püspök — mindnyájan utánamondják: „Tehát így lett minden; tehát ezután nincs szükség az Istenre; mily szerencse! atyánk a semmi; mi vagyunk a világ legszerencsésebb árvái!“ ¹⁾.

Ime egy vonás általában a világiak modern tudományos haladásából, mely vonásnak árnyalatait hazánkban sem lenne nehéz felderíteni, ha az ugyancsak ebbeli figyelmünket itt igényelhetné. A mi csatasorunkban (phalanxunkban) is vannak harczosok, kik bárkivel szemben bátrak lennének fölemelni az oda dobott kesztyűt, ha azt fölemelni ugyancsak szükségesnek látják. Ott a ker. bölcsészet terén egy Somogyi, Horváth Cyrill, egy Danielik; ott a nyelvészet és költészet parnassusán egy Czuczor; azonkívül zengett-e valaha szebben lant, mint egy Pajer lantja, egy Mindszenti hárfája? A történelem tikkasztó szentélyében buvárkodott-e valaki annyit, s oly sikerrel, mint egy Kátona István, egy Fejér, egy Pray György? s a magyar Clio hangján szólott-e valaha magyar szivünket és lelkünket érintőben valaki, mint egy halhatatlan nevű Horváth Mihály? És a mi a magyar régészetet illeti: van-e még eddigelő az ellentáborból párja egy Ipolyi Arnoldnak, egy Rómer Florisnak? Sőt a más fél által többször gyakorlott szónoklat székein is mennyivel mulattatának fölül egy szikrázó ajku Haynald, egy Szabó Imre, egy Fogarasy Mihály, egy Jámor Pál?.... És így tovább.

Ne nevezzen tehát bennünket senki a valódi tudományos és irodalmi haladás elleneinek, hátramozdítóinak s e hamis czímnél fogva ne kívánja társadalmi jogosultságunkat korlátozni; mert ez szembeszökő igaztalan eljárás lenne; annál igaztalanabb, minél igazabb az, hogy a valódi tudományosodás hordnokai és terjesz-

1) Malinesi beszéd.

tői különösen régebben a kath. papok voltak, s most miután jobbra az anyaszentegyház ölen és tején sok mások is neveltetnek és tápláltatának, — ezek most a mesteren fölül kívánnak emelkedni! Azonban meg van írva, „nincs a tanítvány mestere fölött“ ¹⁾).

És most SS! s kedves pályatársam! összevonom gondolataim vitorláját. A mondottakban azon jeligék jelentőségteljes vonatkozását akarám visszatükrözni, melyeket beszédem elejére illesztettem, hogy t. i. „Minden pap az emberek közül vétetvén, az emberek végett rendeltetik azok végrehajtására, mik az Istent illetik, hogy a bűnökért áldozatokat mutasson be; ki képes legyen szánnakozni azokon, kik tudatlanok és tévelygenek, miután ő maga is gyarlósággal van körülvéve; azért szükséges, hogy valamint a nép, úgy a maga bűneiért is áldozzon“ ²⁾. Lépj azért kedves barátom az oltárhoz, hol áldozatodat a láthatlan angyalok készséggel várják; s elteve azon alázatos és felmagasztaló öntudattól, hogy az Ur téged volt kegyes embertársaid közül Áronként az ő szentélye számára elválasztani; és öntudatában egyszersmind annak, hogy e magas, az angyalok állapotát meghaladó papi hatalom és méltóság által növöd ki magadot mint társadalmi ember is — sz. Pál szavai szerint— „tökéletes férfivá, a Krisztus teljes koruságának mértékével bíró emberré, hogy már nem lévén habozó gyermek, az emberek hamis véleményének minden szele meg ne ingasson, hanem igazságot cselekedvén, növelkedjél a Krisztus szeretetében“ ³⁾, — öntudatában — mondom — mindezeknek, lépj vissza az oltárhoz, s mutasd be a népért és önmagadért azon végtelen becsű áldozat zsengejét, mely alatt a vallásos érzelem legérzékenyebb hurjai jönnek rezgésbe. Tartsd meg, mint az új edény, az első benyomások zamatját, hogy szived és lelked idehátrább is annál több valódi örömben részesülhessen.

1) Máté 10, 24. — 2) Zsid. 5, 1—3. — 3) Ephes. 4, 13—15.

Azonban valamint ezután, úgy most se feledd, hogy nem annyira magadért, mint a nemzetek apostolának idézett igéi szerint: „az emberek végett rendeltetél papnak“. Azért emlékezzél meg zsenge áldozatod folyamában rólunk is; emlékezzél meg a folytonosan ostromolt anyaszentegyházról s a tántorithatlan Szikláról, melyen áll; emlékezzél meg e nehéz viszonyok közt álló erdélyi egyházmegyéről s annak vezéréről, kiknek közvetlen szellemi gyermekei vagyunk; — emlékezzél meg paptársaidról, kik nehéz feladatodban, örömeidben és keserveidben osztozni hivatvák; — emlékezzél meg az annyit szenvedett magyar hazáról, hogy a megpróbáltatás és nehéz válságok napjai elvégre lefolyván, annak bércei és határai közt valamennyi nemzetiségű és felekezetű polgárok testvérekképen ölelhessük egymást; — emlékezzél meg a gyermek legszentebb és hálásabb érzelmeivel a drága anyáról, ki csak szívleg lehet jelen életed a legnevezetesebb mozzanatának ünnepélyén; — emlékezzél meg helybeli köztiszteletű rokonaidról, Albert Antal bányatiszt úr szép és reménydús családjáról, hogy szívjóságukért legyen osztályrészök jóllét és ez élet legvalódibb örömei; — emlékezzél meg általán a marosujvári és vidéki, főkép részvevő buzgó népről, hogy mint e dús bánya az anyagi táplálék ízét szolgáltatja, úgy legyenek ők is a ker. társadalomnak, a haza polgárzatának valódi ize és sava; — emlékezzél meg mindnyájunkról, hogy e földi élet különböző pályáinak kiállott küzdelmei után a jövő élet nyugrójában örökre kiköthessünk! Ámen.

